

แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียน
วัดประทุมทายการาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 4

Guidelines for Participatory General Administration based on Iddhipada 4
of Watpratunthayakaram School under the Nakhon Si Thammarat
Primary Educational Service Area Office 4

วิลาสินี สายทองแท้*

Wilasinee Saithongtae

พระครูเขมธรรมโฆสิต

Phrakhrukumthammakosit

บุญเลิศ วีระพรกานต์

Boonlert Weeraponkan

อภิจิตร ณ นคร

Apichit Na Nakhon

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Department of Buddhist Educational Administration, Faculty of Education,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding author, e-mail: wlsnstt34@gmail.com*

วันที่รับบทความ (Received): 17 มีนาคม 2569

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 31 มีนาคม 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 3 เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) นำเสนอและประเมินแนวทางดังกล่าว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน สำหรับการศึกษาสภาพ และ 5 รูป/คน สำหรับการศึกษาแนวทางรวมทั้งการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทาง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมใน 5 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานสำนักงาน กลุ่มงานประชาสัมพันธ์และวารสาร กลุ่มงานบริหารอาคารสถานที่และภูมิทัศน์ กลุ่มงานบริการและกลุ่มงานกิจการนักเรียน ยังมีข้อจำกัดด้านการระดมทุนของบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์และเทคโนโลยีไม่เพียงพอ การประสานงานและการเชื่อมโยงข้อมูลไม่ต่อเนื่อง รวมถึงระบบติดตามและประเมินผลยังไม่เป็นระบบ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการดำเนินงาน 2) แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม เป็นการดำเนินงานแบบองค์รวม

โดยบูรณาการทั้ง 5 กลุ่มงานเข้ากับหลักอิทธิบาท 4 ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนจนถึงการรับผลประโยชน์ มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยใช้ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: การบริหารงานทั่วไป; การบริหารแบบมีส่วนร่วม; หลักอิทธิบาท 4; โรงเรียนวัดประทุมทายการาม

Abstract

This research aimed to: (1) study the conditions of participatory general administration at Watpratumthayakaram School; (2) develop guidelines for participatory general administration based on the Four Iddhipada principles; and (3) present and evaluate these guidelines. The study employed a qualitative research methodology. Data were collected through in-depth interviews with 15 key informants for the study of existing conditions, and with 5 key informants (monks/participants) for the development of guidelines. In addition, a focus group discussion was conducted with 7 experts to present and evaluate the proposed guidelines. Data were analyzed using inductive analysis.

The conditions of participatory general administration across five functional divisions-namely the administrative office, public relations and journal division, building and landscape management division, service division, and student affairs division-faced several limitations. These included heavy personnel workloads, insufficient budgets, inadequate equipment and technology, discontinuity in coordination and information linkage among divisions, and a lack of systematic monitoring and evaluation. These constraints affected the efficiency of decision-making and overall operations. The guidelines for participatory general administration based on the Four Iddhipada principles at Wat Pratumthayakaram School emphasize a holistic approach. All five divisions are integrated with the Four Iddhipada principles-Chanda (aspiration), Viriya (effort), Citta (attention), and Vimamsa (investigation) throughout every stage, from planning to benefit sharing. The approach aims to enhance participation among all stakeholders and to improve efficiency, transparency, and sustainable development in administration. The results of presenting and evaluating the proposed guidelines indicated that they were appropriate, feasible, and beneficial for application in improving participatory general administration in the school.

Keywords: General Administration; Participatory Administration; Iddhipada IV; Watpratumthayakaram School

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคน สังคม และประเทศชาติ โดยมีบทบาทในการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ดังนั้น

ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่กับการรักษาอัตลักษณ์ของตน สำหรับประเทศไทย การศึกษาถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชน เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมุ่งพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง อันจะนำไปสู่ความมั่นคงและความก้าวหน้าของประเทศในเวทีโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 1) ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถปรับตัวเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 78)

ภายใต้บริบทดังกล่าว การบริหารจัดการสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนนโยบายและแนวทางการพัฒนาการศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยการบริหารงานของสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งการบริหารงานทั่วไปมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและประสานการดำเนินงานของทุกฝ่ายในสถานศึกษา ทั้งในด้านการให้บริการ การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ และการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556: 33-34) อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษามีได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างหรือกระบวนการเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และความต่อเนื่องในการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรโดยรวม (นฤตล มะโนศรี, 2565: 13)

ในบริบทของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดังกล่าว การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอริยบท 4 นับเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาการบริหารงาน เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจภายในและการพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจและความเต็มใจในการปฏิบัติงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง) จิตตะ (ความเอาใจใส่และความรับผิดชอบต่อหน้าที่) และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรองและประเมินผลอย่างรอบคอบ) ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับกระบวนการบริหารงานสมัยใหม่ ที่เน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การนำหลักอริยบท 4 มาประยุกต์ใช้จึงสามารถส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ และร่วมกันพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาทองสา นาถวิริโย, 2552: 1)

จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม พบว่ายังคงประสบปัญหาในการบริหารงานทั่วไป โดยเฉพาะในมิติของการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่ยังไม่ทั่วถึงและขาดความเป็นระบบ ซึ่งสามารถอธิบายได้ผ่านกรอบแนวคิดของหลักอริยบท 4 กล่าวคือ บุคลากรบางส่วนยังขาดฉันทะในการมีส่วนร่วม ส่งผลให้การวางแผนและการตัดสินใจไม่ครอบคลุมทุกฝ่าย อีกทั้งการดำเนินงานบางด้านยังขาดความต่อเนื่อง อันสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านวิริยะ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการขาดความเอาใจใส่และความรับผิดชอบต่ออย่างต่อเนื่องในบางภารกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตตะ ตลอดจนระบบการสื่อสารและการติดตามประเมินผลที่ยังขาดความชัดเจนและเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านวิมังสา (โรงเรียนวัดประทุมทายการาม, 2567: 5)

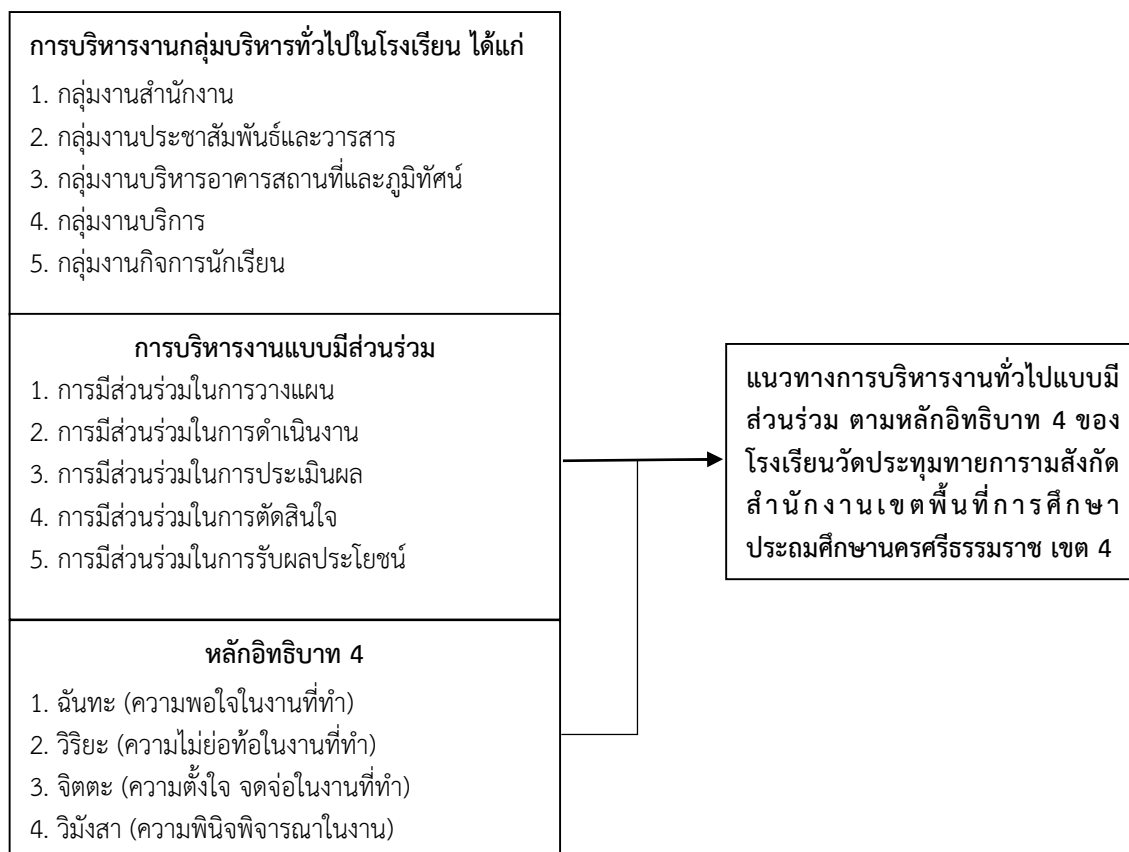

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ยังขาดกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการ ดำเนินงานและการตัดสินใจลดลง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาแนวทางการบริหารงาน ทั่วไปแบบมีส่วนร่วม โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อเสริมสร้าง แรงจูงใจ ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของบุคลากร อันจะนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงาน ของสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิผล และสอดคล้องกับบริบทของ การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียน วัดประทุมทายการาม
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาการวิจัยใน 3 ลักษณะ คือ การศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 15 คน คือ ครูโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนที่มีรางวัล Best Practice 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่รับผิดชอบการบริหารงานทั่วไป 1 คน ศึกษาพิเศษ 1 คน หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไป 1 คน และพระภิกษุที่มีคุณวุฒิด้านการศึกษา 1 รูป

2.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านบางฉาง 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนที่มีรางวัล Best Practice 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนวัดคงคาเลียบ 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่รับผิดชอบการบริหารงานทั่วไป จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดประทุมทายการาม 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านบางฉาง จำนวน 1 คน และครูหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานทั่วไป 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือในขั้นตอนการศึกษาสภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

3.2 เครื่องมือในขั้นตอนการศึกษาแนวทาง คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

3.3 เครื่องมือในขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง คือ แบบประเมินและการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

4.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้ร่างแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

4.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การศึกษาสภาพ วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข้อสรุป

5.2 การศึกษาแนวทาง วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียง และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและจัดทำเป็นแนวทาง

5.3 การนำเสนอและประเมินแนวทาง วิเคราะห์โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มมาเรียบเรียงเป็นแนวทางฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ปรากฏผลดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

ศึกษาสภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม พบว่า

1.1) สภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมกลุ่มงานสำนักงาน การบริหารงานของกลุ่มงานสำนักงาน มีลักษณะการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหาร ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล การตัดสินใจ และการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน ส่งผลให้การบริหารงานมีความเป็นระบบ โปร่งใส และเกิดความร่วมมือภายในองค์กร อย่างไรก็ตามยังควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน รวมถึงการกำหนดเกณฑ์และกลไกการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการบริหารงานในระยะยาว 1.2) สภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมกลุ่มงานประชาสัมพันธ์และวารสาร การบริหารงานประชาสัมพันธ์และวารสารของสถานศึกษามีแนวโน้มการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการบริหาร ส่งผลให้การสื่อสารภายในและภายนอกองค์กรมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่สถานศึกษาและเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ควรมีการพัฒนาระบบการประเมินผลที่มีลักษณะเชิงสถิติ การกำหนดกลไกการตัดสินใจที่มีความคล่องตัวและการสร้างความเท่าเทียมในการได้รับผลประโยชน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการดำเนินงานด้านประชาสัมพันธ์ 1.3) สภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมกลุ่มงานอาคารสถานที่และภูมิทัศน์ มีการโอกาสให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล การตัดสินใจ และการได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ส่งผลให้สภาพแวดล้อมของสถานศึกษามีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย และเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความล่าช้าในการอนุมัติภาระงานของบุคลากร และการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ทั่วถึง รวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลกับการวางแผนงบประมาณที่ยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้น สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการวางแผนงบประมาณ การสื่อสารภายในองค์กร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการบริหารงานในระยะยาว 1.4) สภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมกลุ่มงานบริการ การบริหารงานของกลุ่มงานบริการมีลักษณะการดำเนินงานที่เน้นการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหาร ส่งผลให้การให้บริการด้านโภชนาการ อนามัย และเทคโนโลยีสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและโปร่งใส อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทักษะของบุคลากร ความต่อเนื่องในการติดตามประเมินผล และความชัดเจนของหลักเกณฑ์ในการจัดสรรผลประโยชน์ ซึ่งควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม และความยั่งยืนของการบริหารงานบริการในอนาคต 1.5) สภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมกลุ่มงานกิจการนักเรียน มีการเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล และการตัดสินใจ ส่งผลให้การติดตาม ดูแล และช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

อีกทั้งยังส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในด้านความเชื่อมโยงของข้อมูล ความทันสมัยของระบบสารสนเทศ ความล่าช้าในการประสานงาน และความไม่ชัดเจนในการสื่อสาร เกี่ยวกับการยกย่องหรือผลตอบแทนของบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้น การพัฒนาระบบสารสนเทศและกลไกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนให้มีความยั่งยืน

2. การศึกษาแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

การบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม พบว่า 1) แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมกลุ่มงานสำนักงาน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กล่าวคือ ใช้ฉันทะในการเสริมสร้างความพึงพอใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ใช้วิริยะในการส่งเสริมความเพียรพยายามและความรับผิดชอบ ใช้จิตตะในการเน้นความเอาใจใส่ ความรอบคอบ และความถูกต้องของงาน และใช้วิมังสาในการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และปรับปรุงงานโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ 2) แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมกลุ่มงานประชาสัมพันธ์และวารสาร มีการประยุกต์ใช้ฉันทะเพื่อสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในการสื่อสารองค์กร ใช้วิริยะเพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และใช้วิมังสาในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและประเมินผล การสื่อสาร เพื่อพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่สถานศึกษา 3) แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมกลุ่มงานบริหารอาคารสถานที่และภูมิทัศน์ เน้นการประยุกต์ใช้วิริยะในการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ใช้จิตตะในการเอาใจใส่ต่อความปลอดภัย ความเป็นระเบียบ และความเหมาะสมของพื้นที่ และใช้วิมังสา ในการวิเคราะห์ปัญหาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมกลุ่มงานบริการ มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 โดยใช้ฉันทะในการสร้างจิตบริการที่ดี ใช้วิริยะในการพัฒนางานบริการอย่างต่อเนื่อง ใช้จิตตะในการใส่ใจต่อผู้รับบริการ และใช้วิมังสาในการประเมินและปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ ส่งผลให้การให้บริการมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม 5) แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมกลุ่มงานกิจการนักเรียน มีการประยุกต์ใช้ฉันทะในการส่งเสริมความตั้งใจ ในการพัฒนาผู้เรียน ใช้จิตตะในการเอาใจใส่ต่อข้อมูลและความเป็นอยู่ของนักเรียน และใช้วิมังสาในการพิจารณาอย่างรอบคอบและเป็นธรรม ในการดำเนินงาน ส่งผลให้การบริหารงานมีความโปร่งใส เป็นธรรม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

การนำเสนอร่างแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ชื่อเรื่อง 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 4) แนวทางการดำเนินงาน และ 5) การติดตามและประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตามองค์ประกอบของ การบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การบริหารงานทั่วไปจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มงานสำนักงาน 2) กลุ่มงานประชาสัมพันธ์และวารสาร 3) กลุ่มงานบริหารอาคารสถานที่และภูมิทัศน์ 4) กลุ่มงานบริการ และ 5) กลุ่มงานกิจการนักเรียน สำหรับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานทั่วไป มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมี

ส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และได้บูรณาการหลักการทำงานไว้ 4 ประการตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ฉันทะ (ความพอใจในงานที่ทำ) 2) วิริยะ (ความไม่ย่อท้อในงานที่ทำ) 3) จิตตะ (ความตั้งใจ จดจ่อในงานที่ทำ) และ 4) วิมังสา (ความพินิจพิจารณาในงาน)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 มีผลการวิจัยที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

การบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในทุกกลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานสำนักงาน กลุ่มงานประชาสัมพันธ์และวารสาร กลุ่มงานอาคารสถานที่และภูมิทัศน์ กลุ่มงานบริการ และกลุ่มงานกิจการนักเรียน มีลักษณะการดำเนินงานที่มุ่งเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหาร ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การตัดสินใจ การประเมินผล ตลอดจนการรับผลประโยชน์ร่วมกัน อันส่งผลให้การบริหารงานมีความเป็นระบบ มีความโปร่งใส และเอื้อต่อการสร้างความร่วมมือภายในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อพิจารณาในเชิงลึกพบว่า แม้การดำเนินงานจะมีลักษณะของการมีส่วนร่วม แต่ยังคงมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการบริหารงาน ได้แก่ ข้อจำกัดด้านระบบข้อมูลสารสนเทศที่ยังไม่เป็นปัจจุบันและไม่เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ยังไม่ครอบคลุม งบประมาณที่ไม่เพียงพอ ตลอดจนกลไกการติดตามและประเมินผลที่ยังขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังพบว่า การสื่อสารภายในองค์กรยังขาดความชัดเจนและเป็นเอกภาพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการมีส่วนร่วม และความยั่งยืนของการบริหารงานโดยรวม ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมมิได้ขึ้นอยู่กับเพียงการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมเท่านั้น หากแต่ จำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพควบคู่กันไป เพื่อให้การมีส่วนร่วมเกิดผลอย่างแท้จริงและนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทักษิณ ประชามอญ (2560) ที่พบว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมยังประสบข้อจำกัดด้านความเข้าใจของบุคลากรและการขาดเครื่องมือที่เหมาะสมในการดำเนินงาน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมไม่สามารถพัฒนาไปสู่ระดับที่มีประสิทธิผลสูงสุด ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ ชมพูนุท คำธรา (2566) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาระบบสารสนเทศ การเสริมสร้างกลไกการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยยกระดับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

2. แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม มีการดำเนินการตามหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารงานทั่วไป จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มงานสำนักงาน 2) กลุ่มงานประชาสัมพันธ์และวารสาร 3) กลุ่มงานบริหารอาคารสถานที่และภูมิทัศน์ 4) กลุ่มงานบริการ และ 5) กลุ่มงานกิจการนักเรียน สำหรับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานทั่วไป มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วม

ในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และได้กำหนดหลักการทำงานไว้ 4 ประการตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 1) ฉันทะ (ความพอใจในงานที่ทำ) 2) วิริยะ (ความไม่ย่อท้อในงานที่ทำ) 3) จิตตะ (ความตั้งใจ จดจ่อในงานที่ทำ) 4) วิมังสา (ความพินิจพิจารณาในงาน) ซึ่งแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม มีการบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ ความเพียร ความเอาใจใส่และการคิดวิเคราะห์ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การบริหารจัดการมีความเป็นระบบ โปร่งใส และเกิดความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร อันนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระกิตติาร กิตติวุฒ (วิไลวงศ์) (2560) ที่ได้ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนมัธยมสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการศึกษาพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ช่วยส่งเสริมความร่วมมือ ความเสียสละ และความเพียรในการพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิผล

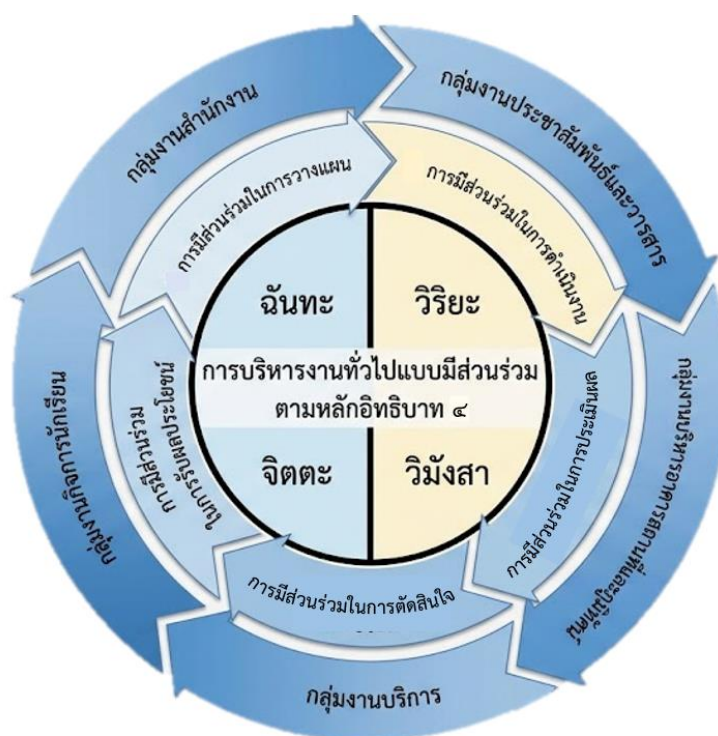
3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม

แนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการามเป็นรูปแบบการบริหารที่มุ่งบูรณาการหลักการมีส่วนร่วมเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ โดยครอบคลุมการดำเนินงานใน 5 กลุ่มงานหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มงานสำนักงาน 2) กลุ่มงานประชาสัมพันธ์และวารสาร 3) กลุ่มงานบริหารอาคารสถานที่และภูมิทัศน์ 4) กลุ่มงานบริการ และ 5) กลุ่มงานกิจการนักเรียน ทั้งนี้ การบริหารงานดังกล่าวเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อันเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบร่วม และประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถานศึกษาภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าวได้มีการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจในงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความเอาใจใส่และจดจ่อในงาน) และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ) เข้ากับกระบวนการบริหารในทุกมิติ ซึ่งส่งผลให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจภายใน มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และสามารถพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ผลการประเมินแนวทางดังกล่าวโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ในระดับสูง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการออกแบบแนวทางที่เชื่อมโยงระหว่าง “มิติของการมีส่วนร่วม” กับ “มิติของการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมการทำงาน” ผ่านหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และทักษะการคิดวิเคราะห์ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้บุคลากรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน มีความรับผิดชอบร่วม และสามารถขับเคลื่อนการบริหารงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิฑูรณ์ วิฑูรณเมธี (จันทร์เต็ม) (2561) ที่พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจ ความเอาใจใส่ และการพัฒนากระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยุทธนา ลำเลิศ (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล และการตัดสินใจ เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพ

การบริหารงานทั่วไป อีกทั้งยังช่วยให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ดังนั้น จากการสังเคราะห์แนวทางและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่าการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นรูปแบบการบริหารที่มีความเหมาะสมและมีศักยภาพในการนำไปใช้พัฒนาสถานศึกษา โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษาในภาพรวม

องค์ความรู้ที่ได้

จากการศึกษาแนวทางวิธีการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงแนวทางการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนวัดประทุมทายการาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1) สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย
- 1.2) สถานศึกษาควรสนับสนุนระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยเฉพาะด้านงบประมาณและทรัพยากร เพื่อสร้างธรรมาภิบาลในสถานศึกษา
- 1.3) สถานศึกษาควรกำหนดให้มีการประเมินผลการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพการศึกษา

1.4) ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูด้านภาวะผู้นำเชิงมีส่วนร่วม เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานทั่วไป แบบมีส่วนร่วมตามหลักอิทธิบาท 4

2.2) ควรศึกษาเรื่องบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 ในการขับเคลื่อนการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วม

2.3) ควรศึกษาวิจัยเชิงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขนาดต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างตามบริบท

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ชมพูนุท คำธรา. (2566). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานบริหารทั่วไปของโรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ทักษิณ ประชามอญ. (2560). รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- นฤดล มะโนศรี. (2565). การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระกิตติาร กิตติวุฒโธ (วิไลวงศ์). (2560). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระมหาทองสา นาถวิริโย. (2552). การศึกษาวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงาน. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระมหาวิวัฒน์ วิฑูฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- ยุทธนา ถ้าเลิศ. (2565). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานทั่วไปแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*.
- โรงเรียนวัดประทุมทายการาม. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2567*. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนวัดประทุมทายการามนครศรีธรรมราช. (อัสสำเนา)